Світлана Паршук

Формування готовності майбутніх учителів початкових класів до застосування інтерактивних форм навчання

Використання інтерактивних технологій можна вважати новою педагогічною модою. Проте – гарною і корисною, оскільки вона викликана неможливістю і небажанням навчити лише через запам'ятовування. Пошук способів, методів, прийомів успішного й радісного навчання молодших учнів педагоги ведуть у багатьох напрямках. Наразі існує чимало технологій, реалізація яких передбачає різні форми взаємодії учнів між собою та учнів з учителем. На жаль, ми часто йдемо не шляхом опановування певної технології, а через використання окремих прийомів, технік, які безперечно урізноманітнюють навчальний процес, однак нічого суттєвого не змінюють. Разом з тим, зважене і систематичне використання цих прийомів дає змогу вчителю навчати із задоволенням, а учням охоче набувати цілої низки життєво необхідних вмінь: чути одне одного, прислухатись до думки іншого, відстоювати власну позицію, знаходити оптимальне рішення, організувати власну роботу й працювати спільно, допомагати, приймати допомогу, радіти власним успіхам і досягненням інших тощо.

Проблеми технологій навчання, їх застосування та ефективності використання у школі, у вищих навчальних закладах представлені в роботах В. П. Беспалько, В. І. Євдокимова, М. В. Кларіна, О. М. Пєхоти, Г. К. Селевко, В. В. Серікова, С. Сисоєвої, І. С. Якиманської.

Проблеми готовності вчителя до професійної діяльності висвітлені в роботах К. М. Дурай – Новакової, М. І. Д'яченко, Л. Кандибович, Н. В. Кузьміної, В. І. Лугового, В. Моляко, О. М. Пєхоти, Л. П. Пуховської, М. С. Саві-ної, В. А. Семиченко, В. Сластьоніна, Ю. І. Турчанинової, Г. В. Троцко та інших.

Розглянувши роботи різних авторів з проблеми готовності до професійної діяльності, піддавши аналізу структурні компоненти готовності, виконані різними вченими, ми прийшли до висновку, що єдиного підходу з цього питання немає. Сформувати готовність майбутніх учителів початкових класів до використання інтерактивних форм навчання, значить провести роботу по засвоєнню, застосування інтерактивних форм навчання, а отже, навчити вибирати необхідну інтерактивну технологію в залежності від теми, мети уроку, результату, якого хочеш досягти, від рівня підготовленості учнів, від особливого стилю роботи вчителя і т. д. навчити студентів орієнтуватися у величезній кількості інтерактивних технологій навчання. Сформувати знання теорії і практики інтерактивних технологій навчання. Зуміти навчити майбутніх учителів організувати інтерактивний урок, організувати навчання в діалозі, навчити уміло, грамотно керувати процесом взаємонавчання дітей з можливістю досягнення успіху всіма учасниками освітнього процесу.

Слово *інтерактив* (пер. з англійської inter – взаємний, act – діяти) означає взаємодіяти. Інтерактивний метод – це спосіб взаємодії через бесіду, діалог.

Інтерактивне навчання – це навчання в режимі діалогу, під час якого відбувається взаємодія учасників педагогічного процесу з метою взаєморозуміння, спільного вирішення навчальних завдань, розвитку особистісних якостей учнів. Інтерактивні методи навчання передбачають фронтальну роботу учнів та роботу малими групами. Найефективніші результати можна отримати при організації роботи учнів малими групами. Інтерактивне навчання не є зовсім новим, адже подібні підходи застосовувалися здавна, а на початку радянської педагогіки були дуже поширеними в школі (лабораторне та бригадне навчання 20-х років). Застосування цих методів і форм навчання в окремих школах давало разючі результати.

Які сильні сторони *інтерактивних методів навчання?*

Насамперед – підвищення «ККД» процесу засвоєння інформації.

За даними учених, учень засвоює матеріал:

Під час лекцій – 5 %

Під час читання – 10 %

Під час роботи з відео, аудіо матеріалами – 20 %

Під час демонстрації – 30 %

Під час дискусії – 50 %

Під час практики – 75 %

Під час навчання інших чи відразу застосовуючи знання – 90%

Отже, інтерактивні методи навчання є найбільш цікавими і ефективними. Під час інтерактивного навчання учень стає не об'єктом, а суб'єктом навчання, він відчуває себе активним учасником подій і власної освіти та розвитку. Це формує у школярів внутрішню мотивацію до навчання та спонукає їх до саморозвитку та самоспостереження. У зв'язку з цим найефективніші уроки, побудовані за традиційною методикою із застосуванням елементів інтерактивного навчання. Організація інтерактивного навчання передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне розв'язання проблеми на основі аналізу обставин та відповідної ситуації.

Під час інтерактивного навчання учні вчаться бути демократичними, спілкуватися з іншими людьми, критично мислити, приймати продумані рішення.

Незважаючи на те, що ці нові методи навчання знайшли підтримку в учителів, вони запроваджувались у школах без належного методичного забезпечення.

Методи інтерактивного навчання можна поділити на дві великі групи: групові та фронтальні. Перші передбачають взаємодію учасників малих груп

(на практиці від 2 до 6 осіб), другі – спільну роботу та взаємонавчання всього класу.

Індивідуальні пошуки. Дедукція

Створюється ситуація, яка потребує від учнів активного пошуку розв'язань. Вчитель дає лише загальні вказівки. Може використовувати запитальники , індивідуальні ігри, завдання, тести. Учні мають змогу засвідчити і поглибити свої вміння. Метод вимагає високої активності кожного учня, підвищує мотивацію та зацікавлення, допомагає обрати власний темп навчання.

Інтегровані ігри

Це дуже різноманітні вправи, що дають змогу розрядити можливу напругу. Використовуються, щоб полегшити формування добрих стосунків, особливо, якщо учні збираються вперше. Забезпечують активність участі, усувають монотонність, допомагають оздоровити атмосферу.

Командне вирішення проблеми

Учні працюють у невеликих (З–6 – особових) командах. Надається змога обговорити проблему і знайти її найліпше рішення. Результати найчастіше представляють у графічній формі. Дозволяє результати активності учасників, полегшує спільну діяльність і слухання кожного. Плакат автоматично передбачає вдале упорядкування інформації.

Встановлення засад групової праці

Вправа виконується на початку теми (курсу). Полягає в обговоренні й прийнятті засад дій, які стануть обов'язковими для групи учнів упродовж усього навчання. Принципи записуються і роздаються кожному учасникові.

Доцільно розмістити їх на видному місці. Вчитель під час занять може посилатися на них, спонукаючи учасників до формування команди. Йому лише підтримувати дисципліну завдяки посиланням на рішення групи.

Тренування творчості

Основними критеріями творчості у пізнавальній діяльності учня є: самостійність (повна або часткова); пошук і вибір певних можливих варіантів руху до мети; створення або конструювання нового продукту. Формування творчих здібностей школярів можливе за умови раціональної організації навчального процесу, основу якого становлять методи навчання. Вони історично змінюються разом зі зміною цілей і змісту освіти. Питання активізації методів навчання дедалі частіше постає у зв'язку з перебудовою системи освіти, удосконаленням навчально-виховного процесу в цілому.

Командні рішення

До цієї групи потрапили різноманітні вправи, мета яких – прийняти спільне рішення всіма членами команди. Головний принцип – досягнення згоди, а не звернення до голосування. Вправи цього типу формують команду, створюють у класі позитивну атмосферу, формують культуру спілкування і досягнення компромісів.

Самооцінювання

Учасники оцінюють власний прогрес. Це може стосуватися однієї вправи, теми, модуля. Варто використовувати анкети і запитальники. Дозволяється дискусувати, розмовляти з однокласниками і консультуватися щодо своєї думки з учителем. В учнів формується мотивація, зацікавленість, відповідальність за власну працю.

Активне методи навчання поділяються на не імітаційні, які реалізуються на традиційних видах занять, та імітаційні, використання яких, як правило, пов'язане із застосуванням навчальних ігор. Можна використовувати на уроках розвивальні ігри, акцентуючи увагу на розвитку розумових здібностей учнів, зокрема: «Назви узагальнюючим словом», «Четвертий – зайвий», «Знайди істотне», «Проведи аналогію», «Зроби логічний висновок», «Анаграма», «Відіграй, або знайди омоніми», «Упізнай тварину за описом: відгадай загадку, ребус, шараду», «Розв'яжи логічну задачу», «Знайди помилку», «Знайди відповіді на тест».

На основі узагальнення та аналізу різних точок зору з приводу виділення та класифікації ігрових методів навчання можна відокремити такі основні види: гра-вправа, ігрова дискусія, ігрова ситуація і навчально-рольова гра.

Метод ігрової дискусії

Дискусійний метод навчання дозволяє серед різних варіантів рішень одного й того ж питання вибрати оптимальний. При цьому в учня можуть виникати сумніви у правильності вибору. Щоб позбутися їх, необхідно проаналізувати суть явища або процесу, його природу. Такий спосіб навчання дає змогу учню підійти до істини, під якою розуміють відповідні уявлення людини про зміст явищ реальної дійсності, досягнення поставленої мети зумовлює розвиток пізнання. Різновидами ігрової дискусії є «Мозкова атака», «Дискусія круглого столу».

Метод ігрової ситуації

Цей метод сприяє заохоченню учнів до захопливої діяльності на основі певної ситуації, що розігрується. У зміст ситуації закладено необхідну суму знань, умінь і навичок, яким повинні оволодіти учні.

Ігрова ситуація сприяє посиленню емоційно – психологічного стану, збуджує внутрішні стимули до навчальної роботи, знімає напругу, стомленість. До ігрової ситуації входять такі методи, як «Аналіз конкретної ситуації», «Інцидент», «Розгляд ділової кореспонденції» тощо.

Технології колективно – групового навчання:

- Мікрофон,
- Обговорення проблеми в загальному колі,
- Незакінчені речення,
- Мозковий штурм,
- Навчаючи – учусь,
- Ажурна пилка,
- Дерево рішень.

Технології ситуаційного моделювання:

- Імітаційні ігри,
- Спрощене судове слухання,
- Рольова гра.

Технології опрацювання дискусійних питань:

- Метод ПРЕС,
- Займи позицію,
- Зміни позицію,
- Дискусія,
- Дискусія в стилі телевізійного ток-шоу.

Позитивні та негативні сторони інтерактивної моделі навантаження

Позитивні	Негативні
1. Розширюються пізнавальні можливості учня.	1. На вивчення певної інформації потрібен значний час.
2. Як правило, високий рівень засвоєння знань.	2. Необхідний інший підхід в оцінюванні знань учнів.
3. Учитель без зусиль може проконтролювати рівень засвоєння знань учнів.	3. В учителя відсутній досвід такого виду організації навчання.
4. Учитель має змогу розкритися як організатор, консультант.	4. Відсутні методичні розробки уроків з різних предметів.
5. Партнерство між учителем і учнями та в учнівському колективі.	

Переваги інтерактивного навчання:

1. Формування навичок культури спілкування (вміння вести дискусію, обговорення).
2. Вироблення вміння приймати спільні рішення.

3. Удосконалення вміння робити аналіз, синтез, висновки та узагальнення.
4. Формування навичок ораторського мистецтва.

Дослідницька робота є традиційним і завжди новим засобом розвитку пошуково-пізнавальної активності учнів, поглиблення знань, удосконалення умінь і навичок, розширення кругозору, формування світогляду. У дослідницькій роботі, яка є дійовим пошуковим методом активізації мислення, основу становить співпраця учнів і педагога. Дослідництво допомагає педагогу краще пізнати своїх учнів, розкрити їхню неповторність, різнобічність інтересів та уподобань, спрямувати їхню професійну орієнтацію.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій : навч. посіб. / О. М. Пєхота та ін. ; за ред. І. А. Зязюна, О. М. Пєхоти. – К. : Вид-во А.С.К., 2003. – 240 с.
2. Побірченко Н. Інноваційні підходи до підготовки майбутніх учителів у контексті реформування системи вищої педагогічної освіти // Рідна школа. – 2003. – № 3. – С. 3–5.
3. Пуховська Л. П. Професійна підготовка вчителів у Західній Європі: спільність і розбіжність. – К. : Вища школа, 1997. – 180 с.